

100 שנה לפרוץ מלחמת העולם הראשונה 1914-2014

באש או בחרב?

דילמת הפרשים הקלים האוסטרלים 1917-1918

תנאים ייחודיים בזירת המזרח התיכון איפשרו - בפעם האחרונה
בהיסטוריה - הסתערויות מוצלחות של חיל הפרשים

מבוא לתולדות לוחמת הפרשים: מיתוסים ועובדות

מאז ומעולם הייתה לוחמת הפרשים שם נרדף ללוחמה התקפית. לפני העת החדשה היה חיל הפרשים מזוהה לרוב עם העילית הכלכלית והחברתית, ובהרבה תרבויות קדומות היה נהוג לקבור את הסוסים בסמוך לרוכביהם שנפטרו.

ה-19. מאז נקטלו בשדות הקרב שפעת סוסים על רוכביהם, ובקרב המצביאים החל פקפוק בעיליותם: במסה הגדולה של גוף הסוס ובהיותו פלטפורמת לחימה מוגבהת ומוגנת ובמהירות הרבה (שהקשתה על שינוי זריז בכיוון דהרתו) היו נעוצים עקרונות הצלחתה של מתקפת הפרשים, אך גם כישלונה. יש לזכור כי בלוחמה הקלאסית, שבה היו

לוחמת הפרשים הממוסדת, שהחלה להתפתח בקרב האוכלוסייה הנוודית למחצה של ערבות מרכז אסיה לפני כ-5,000 שנה (כאלף שנה בלבד לאחר ביותו של הסוס בערבות שמצפון לים השחור) ומשם התפשטה במהירות לכל העולם - כמעט שלא השתנתה בתפיסותיה הטקטיות עד להמצאת הרובה האוטומטי היעיל (מקלע) והפגז הנפיץ (שֶרְפָּנֶל) במאה

הפרשים הקלים האוסטרלים חוצים את מדבר סיני במלחמת העולם הראשונה, 1917 | אדוארד יוטון (Hutton), מייסד יחידת הפרשים הקלים האוסטרלים, הסביר שמדובר ביחידה של רובאים רכובים, שמגיעים אל החזית על הסוסים, אך בלחימה עצמה הם מתפקדים כחי"ר רגיל

דן גזית
דוקטורנט ללימודי המזרח התיכון

מאחר שיתרונו הבסיסי של הלוחם הרכוב על הלוחם הרגלי הוא במהירות התמרון שלו בשדה הקרב - יותר מפי 5 מזו של הרגלי (ולכן בהיערכות הקלאסית הוצבו הפרשים באגפים או מאחור) - ניתן לתרגם את היתרון הזה במישור הטקטי

היא גם חילות פרשים שסירבו להתחמש בנשק חם מנימוקים אידאולוגיים, כמו הפרשים הקלים הממלזכים במזרח (שהיו חמושים בחרבות) והאבירים המשוריינים במערב (שהיו חמושים ברומח הארוך).

עוד קודם לכן, בעיקר במאות ה-12 וה-13, פיתחו המונגולים במזרח טקטיקות חדשות של לוחמת פרשים החמושים בקשתות בלבד - טקטיקות המבוססות על מהירות, על ניידות ועל הפתעה. לראשונה חילקו את המסתערים לכיתות, למחלקות, לפלוגות, לגדודים, לחטיבות ולאוגדות (לפי כפולות של 10) שפעלו כיחידות מתואמות וכך השיגו שליטה בשדה הקרב. חסרונה של שיטתם הייתה בתלותה המוחלטת בשדות מרעה זמינים (לכוחות לא הוצמדו כוחות הספקה). מאחר שלכל לוחם היו 5 סוסים שאותם צריך היה להזין, מדובר היה לעיתים בבעיה לא פשוטה.

מכל מקום, תוצאת הסתערות הפרשים תמיד הייתה תלויה בשבירתם של אלה שספגו אותה יותר מאשר בכוחם המהותי של הסוס ורכבו. חיל הפרשים, שכלי הירייה קרא עליו תיגר, ביקש להנציח את תפקידו בשדה הקרב ברכיבה שהייתה למורכבת יותר ויותר, אשר בסיבוב שלם ובחצי פנייה אמורה הייתה לאפשר תפעול כלי ירייה מעל גב הסוס. הניסוי לא הצליח. כלי ירייה וסוסים אינם פועלים יחדיו (בניגוד למה שמבוצע באולפני ההסרטה...)

על אף זאת, אוליבר קרומול (אמצע המאה ה-17) הצליח להוציא בצבא אנגליה המצליח (שנקרא "הצבא מהדגם החדש") את המיטב מתכונות הפרשים בכך שהלבישם במדים בולטים (המעילים האדומים), חילק אותם

מתמודדות שתי מאסות של לוחמים זו נגד זו - יהיו אדירות ככל שיהיו - מיד עם מפגש הכוחות הראשון היה הקו הקדמי הופך לסדרת דר־קרב, ואילו שאר הכוח נמצא מאחור, ותפקידו הצטמצם להפעלת לחץ פיזי קדימה. מאחר שיתרונו הבסיסי של הלוחם הרכוב על הלוחם הרגלי הוא במהירות התמרון שלו בשדה הקרב - יותר מפי 5 מזו של הרגלי (ולכן בהיערכות הקלאסית הוצבו הפרשים באגפים או מאחור) - ניתן לתרגם את היתרון הזה במישור הטקטי בשלושה אופנים:

1. לסיורים, לפשיטות ולהטרדת הקו הקדמי של האויב (זה האמור לספוג את המכה הראשונה של ההסתערות) באמצעות הטלת חניתות, קרדומי קרב או ירי חיצים מקשת קצרה (ומאוחר יותר ירי אקדחים) וניתוק מגע מיידי (פרשים קלי חימוש).

2. הסעת הפרש במהירות לנקודה שבה הוא אמור להפוך ללוחם רגלי - לאחר שיצר הלם בצד האחר באמצעות דהרת הסוס (פרשים כבדי חימוש).

3. (פשרה בין 1 ל-2) - ניצול הרכיבה להעברה מהירה של גיסות רגלים לנקודות הלחימה (חי"ר רכוב). את אופן הלחימה הזה פיתחו שני הצדדים במהלך המלחמות בין אנגליה לצרפת בשלהי ימי הביניים והוא התפשט במקביל להתפתחות עוצמתה של אש הרובים. הנפגעים המידיים היו הסוסים, ולכן העדיפו לא לקרבתם יתר על המידה לקו האש. נוסף על אלה שימשו הפרשים כוח מזנב בנסוגים ובבורחים לאחר ההכרעה בקרב.

במאה ה-9 לספירה פותח והופעל באירופה חיל פרשים משורייני: הפרש וסוסו עטו שריון כבד, ורגלי הפרש היו נטועות - לראשונה במערב - במשוורות (ארכופים). אימוצו של השכלול הזה, שהגיע מהמזרח (ושניתן להגדירו "מהפכה טכנולוגית"), שידרג את מידת השליטה של הרכוב בסוסו עד כדי כך ששתי ידיו היו חופשיות לתפעול נשק. יחידות כאלה הופעלו בעיקר נגד פרשים קלים, אך עברו מן העולם כאשר סרבולם מנע מהם מלהתחמק מאש הרובים שהוכנסו לשימוש חיל הרגלים במאה ה-15.

הניסיון לצייד גם את הפרשים במאה ה-16 ברובה האַרְקָבוז נכשל עקב התפעול המסובך של דגמיו הראשונים. נוסף על כך היו בתקופה

לפלוגות בנות 100 פרשים וחימש אותם בנשק חם: רובה מוסקט קצר קנה לפרשים הכבדים (שכוננו דרגון), אקדח (וחרב) - לפרשים הקלים. הפלוגות אומנו לחפות זו על זו. עם מותו של קרומול פורק הצבא המקצועי הזה. נראה שקרומול היה המצביא היחיד בהיסטוריה שידע לבנות ולתפעל חיל פרשים יעיל שלוחמיו ירו בנשק חם במהלך הדהרה.

בעידן הנשק החם הפך הסוס לנושא גייסות חשוף ופגיע. בניגוד למה שמתואר בסרטים, בכל הסתערות פרשים היו הסוסים הנפגעים העיקריים. הם מטרה הרבה יותר גדולה, והפרש היה ממילא מוסתר למחצה על ידי צוואר הסוס, והסוס כמעט שלא נשא מיגון. משנפל הסוס, היה רוכבו משול למת.

חיסרון נוסף ועקרוני של לוחמה המתבססת על סוסים הוא שהסוס, האמור לתרום ערך מוסף לחימה, רגיש הרבה יותר מהאדם להפרעות ולמועקות כמו שאון פיצוצים, המולה, רעב, צמא, כאב מפציעה, אקלים קיצוני ותנאי קרקע קשים ונכנע להן עקב מגבלותיו הביולוגיות: סוס מבוהל ומופתע נרתע ונס - באינסטינקט בסיסי - במהירות שאינה מאפשרת לעצור אותו. פרש רעב, צמא ופצוע יכול להמשיך להילחם בכוח המוטויוציה, אך הסוס הוא חסר כל מוטויוציה. בספרו "מסעות עם אתון בחבל סֶן" כתב הסופר הסקוטי הנוודע רוברט לואיס סטיבנסון (1850-1894): "הסוס, כידוע, הוא הגבירה המעודנת שבין הבהמות, קל דעת, רך לבב, אכילתו בררנית, ובריאותו מתערערת בנקל; יקר הוא וחסר מנוחה מכדי להשאירו לבדו, ולכן אתה ובהמתך כבולים יחד כעבדים החותרים בספינת משוטים. כשהדרך מסוכנת, הוא מאבד את עשתונותו. בקצרה, הסוס הוא בעל ברית תובעני ולא אמין". בשטחים מיוערים וזרועי מכשולי תיל לוחמת פרשים היא בלתי אפשרית.

על אף כל זאת, חילות פרשים בכל הצבאות הלוחמים השתתפו במלחמת העולם הראשונה. בשלהי מאורעות תרפ"ט (1929) ייסד משה אגוזי, ה"סליקר" הראשי של ההגנה, פלוגה ניידת של 75 רוכבים להגנת מושבות השרון, והיא פעלה בפקודו כשנתיים. במסגרת ניהול "קרב שהיה נגד המיכון" אמר שר המלחמה הבריטי בישיבת הפרלמנט בדיונים על תקציב הביטחון של בריטניה ל-1935: "ככל שאני לומד נושאים צבאיים יותר, התרשמתי

מחשיבותו של חיל הפרשים במלחמה המודרנית הולכת ומתחזקת" - וזכה לתשואות מכל חברי הממשלה.

בשנים 1939-1943 פעלו פלוגות של נוטרים יהודים רכובים בחסות בריטית (אך היו למעשה חברי ההגנה) באזור השרון והסביבה. בהשראתו של המרשל הסובייטי סמיון בודיוני שירתו יחידות של פרשים קוזקים בצבא האדום עד 1945 (וחטיבת פרשים קוזקים אנטי-סובייטים שירתה בוואפן אֶסֶס).

ב-1948 לחמה מחלקת פרשים-סיירים במסגרת חטיבת הנגב של הפלמ"ח. בשלהי מלחמת העצמאות פעלו פרשים בחטיבת גבעתי, ובתחילת שנות ה-50 הוקמה יחידת פרשים בחיל הספר (שקדם למשמר הגבול).

ב-2002 פורסם ב"מערכות" מחקר, ובו הועלתה ההצעה להשיב את שירות הפרשים בצה"ל למשימות סיור לאורך הגבולות.¹ ב-2012 הרחיבה מאוד משטרת ישראל את יחידת הפרשים שלה.

בראשית 2013 הקימה המועצה האזורית חוף השרון בשיתוף עם משמר הגבול יחידת פרשים למניעת גניבות חקלאיות.

התפתחותה של יחידת הפרשים הקלים האוסטרליים²

יחידת הפרשים הקלים האוסטרליים (Australian Light Horse) הוקמה ב-1903 במסגרת הצבא הפדרלי של הקהילה האוסטרלית שהוכרזה שנתיים קודם לכן. מייסד היחידה, אדוארד יוטון (Hutton), מצביא בעל ניסיון רב שאותו צבר במלחמות האימפריה הבריטית באפריקה, קבע שתפקיד היחידה הוא להיות "חיל" רכוב המצטיין בייצור אש". במאמרי תיאוריה שכתב הסביר שמדובר ביחידה של רובאים רכובים, שמגיעים אל החזית על הסוסים, אך בלחימה עצמה הם מתפקדים כחיל רגיל. הוא טען שאם רוצים לשמר יחידות פרשים, דהיינו יחידות שאנשיהן נשארים על הסוסים גם בזמן הלחימה, עליהן להיות - נוכח תנאי הלחימה החדשים - יעילות הרבה יותר מחיל הפרשים המסורתי. לדבריו מדובר היה במשימה ממושכת שהצריכה משאבים רבים ושהצלחתה לא הייתה מובטחת מאחר שלא תמיד ניתן היה להסב מגויסים עירוניים לפרשים של ממש.

גישתו הכריעה בוויכוח שהיה קיים אז האם

ניתוח הפעילות הקרבית של יחידת הפרשים הקלים האוסטרלים בסיני ובמבואות ארץ ישראל מעלה כי הם נחלו הצלחה בהתקפות שכללו הסתערות פרשים מהירה ומפתיעה שנעצה בלב הכוח העות'מאני המתגונן

לאמן חיל"ר רכוב שייך מהסוסים ברגע המתאים וימשיך את לחימתו כחיל"ר מן המניין, או שמא לחמש את הפרשים ברובה כדי להתאימם לשדה הקרב של אז, אך את אימוניהם להתאים לטקטיקות המסורתיות של החיל.

יחידת הפרשים הקלים האוסטרלים (שתכונה להלן פק"א) הורכבה מיחידות פרשים בסגנון היומנרי הבריטי - שבהן כל יחידה גויסה מאזור ספציפי - וממתנדבים בודדים. מספר הלוחמים בפלוגות ובגדודים הופחת למחצית התקן המקובל באימפריה הבריטית, אך הם צוידו היטב ברובים ובמקלעים ואומנו להילחם הן כחיל"ר והן כחיל פרשים מסורתי (בתפקידים כמו סיור ומודיעין, משמר נע, פשיטות, הטרדה, איתור מקורות מזון לסוסים ושמירה על קווי התקשורת). בכל תרגולת הושם דגש על הפעלת כוח אש מקסימלי.

זה המקום לתאר בקצרה את תרגולת ההסתערות של חיל הפרשים הבריטי שרווחה עוד מימי מלחמת קרים: חטיבה נערכה לתקיפה בשתי שורות של צמדים - שני פרשים שרכבו זה מאחורי זה במרחק אפסי זה מזה. כאשר דהרה השורה הכפולה, היא נראתה כגוש אחד בעל עוצמה רבה. בכל חטיבה היו חמישה גדודים, שלושה מלפנים ושניים מאחור... המעבר ממצב של עמידה למצב של הסתערות נעשה בדרך כלל בשני שלבים: תחילה ברכיבה קלה עד למרחק של כ-300 מטרים מהאויב ואחר כך בדהרה במהירות של כ-20 קמ"ש. במרחק של כמה עשרות מטרים מהאויב עברו להסתערות משולחת רסן. המעבר מקצב לקצב נעשה לקול תרועת חצוצרות מוסכמת.

במהלך השנים התקרבו מבנה הפק"א ומערך האימונים שלו לאלה המקובלים בצבא הבריטי, ועם הצטרפות אוסטרליה ללחימה במלחמת העולם הראשונה במסגרת הכוח הבריטי הוקמה החטיבה הראשונה של פק"א. ב-1915 הוקמו עוד שתי חטיבות, הרביעית הוקמה ב-1917 והחמישית - ב-1918.

שלוש החטיבות הוותיקות נלחמו כחיל"ר בגליפולי בקיץ 1915 ולאחר המפלה שם הוחזרו לבסיסן במצרים ואוחדו תחת פיקוד אחד עם חטיבת הרובאים הרכובה מניו זילנד לאוגדת האנוז"ק (Australian & New Zealand Corps). משלהי 1916 ועד מרס 1917 נלחם כוח האנוז"ק כמעט בכל הקרבות שדחקו את העות'מאנים מסיני ומארץ ישראל. לאחר הכישלון בהסתערות הראשונה על עזה (מרס 1917) אורגנו הכוחות הרכובים מחדש, והוקמה אוגדת פרשים נוספת - האוגדה הרכובה האוסטרלית - וחלק מהפק"א הועבר אליה.

הישיגים ולקחים בסיני ובארץ ישראל

ניתוח הפעילות הקרבית של הפק"א בסיני ובמבואות ארץ ישראל מעלה כי הם נחלו הצלחה בהתקפות שכללו הסתערות פרשים מהירה ומפתיעה שנעצה בלב הכוח העות'מאני המתגונן. לעומת זאת, ניצחונות הושגו בעמל רב ובלחימה ממושכת ומתישה כאשר הפק"א הופעל כחיל"ר רכוב: הטיפול בסוסים לאחר הירידה מהם עם ראשית הלחימה גרם לנטרול של כרבע מהחילים והפחית במידה ניכרת את עוצמת האש של יחידות הפק"א.

קושי נוסף בלוחמת הפרשים בשיטת החיל"ר הרכוב היה היעדר חיפוי ארטילרי מתאים מכיוון שהתקן לארטילריה בעבור פרשים היה נמוך יותר מאשר לחיל"ר. בשל כך חזרו יחידות הפרשים - של הבריטים ושל אנוז"ק - בהדרגה כבר בשלהי 1917 לדרכי הלחימה של רובאים רכובים בטקטיקה המקורית של הפק"א. כזכור מדובר היה בטקטיקה שהיא שילוב של חיל"ר רכוב ושל לוחמת פרשים קלאסית.

נקודת ההיפוך הטקטית אירעה ב-31 באוקטובר 1917, כאשר הגיס המדברי הרכוב (Desert Mounted Corps) - חיל הפרשים שאורגן מחדש לאחר הכישלון השני בכיבוש עזה באפריל - הותש כל היום במלחמת חיל"ר נגד חיל"ר ועוכב בפאתי באר-שבע. בשעות אחרי הצהריים פקד מפקד הגיס, הארי שוֹבֵל, על שתי חטיבות של הפק"א להיערך במבנה הסתערות גדודי: 3.5 מטרים בין פרש לפרש בשורה המסתערת ו-450 מטרים בין גל גדודי אחד למשנהו. את ההסתערות הובילה חטיבה 4.

בחיפוי ארטילרי, אך כשהשמש בעיניהם, דהרו הפרשים, חלקם עם רובים מכודנים, לעבר

חיל הפרשים האוסטרלי מסתער על באר-שבע | בדו"ח שהוגש למטה הכללי הבריטי לאחר הלחימה הודגש כי מקור ההצלחה היה נעוץ במהירות שבה נעשתה הסתערות הרוכבים, ללא עצירה כדי לרדת ולהילחם רגלית, מול האש הצפופה של הרובים ושל המקלעים. בדו"ח הודגש שהאויב היה "נבוך ומבולבל" למראה הפרשים העולים עליו בדהרה וצוין כי כתוצאה מכך הוא איבד את השליטה על נשקו

אורך הכידונים של אז היה כ-70 ס"מ, כולל הניצב). אחד המפקדים האלה ציין שהאויב אינו יכול להבדיל בין ברק הכידונים לברק החרבות השלופות וכי קל יותר לדקור את האויב באמצעות הכידון בלבד מאשר לתמון עם רובה מכוון ארוך וכבד תוך כדי דהירה.

מנשק חם לנשק קר

נראה כי הלקח של קרב באר-שבע נלמד והוטמע היטב בפק"א. שבוע לאחר אותו הקרב נקלעה חטיבה 4 לאש כבדה של רובים ושל ארטילריה בעת שהייתה בסיור והצלחה להיחלץ ממנה ללא נפגעים בזכות תרגולת של דהרה רצופה למרחק של יותר מ-3 ק"מ. למחרת הסתערו 120 פרשים מהגיס - בחרבות שלופות מול אש רובים, מקלעים וארטילריה - על ביצורי הוג' (בסמוך לקיבוץ דורות) ושטפו את היעד. יותר מ-50% מהתוקפים נפגעו, אך האויב הובס.

פחות משבוע לאחר מכן נערכה הסתערות

אפקט ההלם של הסתערות פרשי האנזא"ק על עמדות יורקות אש לא נולד בבאר-שבע: במהלך התקדמות הכוחות בצפון סיני לעבר ארץ ישראל הלכה והתבררה העובדה כי יחידות שפעלו כך אל מול המוצבים העות'מאניים - כמה מהן חמושות ברמחים או ברובים מכוונים - זכו לעיתים להצלחה מרשימה במשימתן, וגם מספר נפגעהן הצטמצם משמעותית.

ההשוואה עלתה מאליה בין הטקטיקה הזאת לבין הפיאסקו בהתקפה השנייה על עזה, שבה ירידה מוקדמת מדי מהסוסים והצמדתם לגדוד סיוע של מקלעים כבדים גרמו לשתי חטיבות פרשים עיכובים וסיבוכים שעלו ב-187 נפגעים.

האם יושמה בבאר-שבע מסקנה טקטית שהוסקה ממצעים קודמים? ידוע כי מפקדים בכירים בפק"א לחצו על המערכת לצייד את חייליהם בחרבות, ומשלא נענו, הורו לחיילים להשתמש במקומן בכידונים (יש לזכור כי

עמדות האויב. הגדודים הראשונים שיצרו מגע ירדו מהסוסים אל החפירות וניהלו קרב פנים-אל-פנים, והגדודים הבאים אחריהם הסתערו על מטרות אחרות במהלך תפיסת העיירה ובארותיה.

בדו"ח שהוגש למטה הכללי הבריטי לאחר הלחימה הודגש כי מקור ההצלחה היה נעוץ במהירות שבה נעשתה הסתערות הרוכבים, ללא עצירה כדי לרדת ולהילחם רגלית, מול האש הצפופה של הרובים ושל המקלעים. בדו"ח הודגש שהאויב היה "נבוך ומבולבל" למראה הפרשים העולים עליו בדהרה וצוין כי כתוצאה מכך הוא איבד את השליטה על נשקו. עם זאת יש להזכיר עמדה שהובעה במחקרים אחדים על אותה הסתערות ולפיה יש לזקוף את הצלחתה ואת מספר נפגעה הקטן (31) הרגוים ו-36 פצועים, כמעט כולם בלחימת פנים-אל-פנים (בשוחות) להיעדר מכשולים לפני קו ההגנה ובעיקר להיעדר גדרות תיל.

עגלות אמבולנס נגררות סוסים מפנות את הפצועים האוסטרלים שנפגעו במהלך ההתקפה על באר־שבע. העגלות חונות בסמוך למסגד העיר | הסתערויות פרשים הסתיימו בדרך כלל באבידות מועטות יחסית בשל ההלם שהן גרמו למינים

דומה - מוצלחת מאוד - על מוצב חטיבתי עות'מאני ברכס אל־מע'אר (צפונית לגדרה). במהלך אותו החודש הסתערו הפרשים בהצלחה על תל חוּיִלֶפָה (קיבוץ להב), על יבנה ועל אבו שושה (תל־גזר). באחת ההסתערויות דהרו שני גדודי אנזא"ק מחטיבה 1 ברציפות כ־5 ק"מ! את העיירה לוד כבשו הפרשים בלי שירדו מהאוכפים.

מתברר אפוא שבעקבות ההצלחה בבאר־שבע אימצו היחידות הרכובות מעין "טקטיקה של הלם" שתיאורה שב והופיע בתחקירי הקרבות, חדרה למערכי השיעור של האימונים וליבתה את הדרישה לצייד את הפרשים בחרבות (אף על פי שקצינים בודדים צידדו בחימוש באקדחים ולא בנשק קר). תרגולת הלחימה בכידוני רובים וחרבות שולבה במרס 1918 באופן רשמי בתוכנית האימונים של הגייס הרכוב.

ב־17 ביולי הסתערו באזור הגיפתליק (נחל תרצה) - במסגרת המערכה נגד הצבא העות'מאני הנסוג - שלושה גדודי פרשים הודים חמושים ברמחים ושיפדו עליהם כמחצית מלוחמי האויב. לאחר הניצחון הופץ בין המטות תזכיר דחוף המדגיש מחדש את חשיבות אימונם של הפרשים בתקיפות הלם מהירות ובשימוש בנשק קר. בתזכיר צוין שמדובר באימון שצריך להימשך כחודש בלבד. אנשי הצבא שהתנגדו לצייד את הפרשים בחרבות טענו שמשקל החרב - 3.5 ק"ג - יהיה מעמסה נוספת לסוס. אולם התנגדותם נדחתה לאחר שהתברר כי בכל מקרה המשקל יתאזן בהפחתת מספר הכדורים בחגור הסוס מ־230 ל־180.

מפקד הכוחות הרכובים, הארי שוּגֶל, שוכנע להסכים לתזכיר: תורת הלחימה ה"חדשה", שכבר הועלתה על הכתב ביום הניצחון של הפרשים ההודים, הופצה ביחידות, הונפקו

חרבות, ואימוני הגייס החלו באמצע אוגוסט. יש להודות כי לא בכל היחידות התקבל החידוש בהתלהבות: בחטיבה 5 של פק"א התגלו קשיי הסתגלות בהסבתם של פרשי הגמלים ללוחמי חרב, ובקרב היחידות הניו־זילנדיות שבאנזא"ק לא כולם הסכימו לשינוי. אך תוך כדי האימונים חלה התקדמות כללית יפה שהוכיחה את עצמה במתקפה הכללית של צבא בריטניה בצפון הארץ.

הפרשים פעלו לפי התו"ל החדש בהצלחה והכריעו בחרב את הקרב החשוב במגידו: שם, בין היתר, הסתער גדוד פרשים אחד על שש פלוגות רגלים מצוידות ב־12 מקלעים. עשרות חיילי אויב שופדו ברמחים, ואבדות התוקפים היו חייל פצוע אחד ותריסר סוסים הרוגים. בהסתערויות דומות נכבשו גם שכם, ג'נין, צמח דמשק. הדוחות שנכתבו על הקרבות מציינים את ההצלחות האלה אך מסייגים אותן להסתערויות בשטחים פתוחים: גידור נכון בתיל עצר פרשים תוקפים.

התברר שהשטחים הפתוחים במזרח התיכון איפשרו את הפעלת המוצלחת של הפרשים. הדבר התגלה באקראי בקרב לכיבוש באר־שבע והסתערויות פרשים הפכו לנפוצות עד תום המערכה לכיבוש ארץ ישראל וסוריה

סיכום ומסקנות

כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, כבר התכוונו כל הצבאות להוציא מהשירות את הפרשים הלוחמים מעל גב הסוס. נוכח הנשק האוטומטי ושפעת הארטילריה והמכשולים העריכו המפקדים שתהיה זאת התאבדות לשלוח פרשים להסתערויות על האויב. את הפרשים הפכו למעשה לחי"ר רכוב, דהיינו לחי"ר שמגיע אל החזית על הסוסים, אך שם

יורד מהם ונלחם כמו חי"ר רגיל. באירופה - ובמיוחד בחזית המערבית עתירת המכשולים הקרקעיים - אכן לא היה מקום להסתערויות פרשים, אך התברר שהשטחים הפתוחים במזרח התיכון איפשרו את הפעלתם המוצלחת. הדבר התגלה באקראי בקרב לכיבוש באר־שבע, ושיטת הלחימה הזאת אומצה עד תום המערכה לכיבוש ארץ ישראל וסוריה.

אף שבתחילה נחשבה החזרת החרב והרומח לאנכרוניזם בלתי מתקבל על הדעת, התברר שבטקטיקה מודרנית של מלחמת תנועה בשטח פתוח לעיתים עדיף נשק קר על נשק חם ושתנועה מהירה עוזרת להתחמק מאש נק"ל ומארטילריה. בהסתערויות על באר־שבע התברר שתנועת הפרשים הייתה כה מהירה, עד כי המגינים הטורקים לא הספיקו להציב מולם כראוי את המקלעים ואת הרובים. גם התברר שהתנועה המהירה פוגעת קשות במוראל האויב - בתנאי שלא קיים מכשול של גדר תיל (וברוב המקרים אכן לא היה מכשול כזה בחזית המזרח התיכון).

הפרשים הקלים האוסטרלים הפגינו גמישות מחשבתית ראויה לשבח. הם לא היסדו להחזיר לשירות נשק מיושן וטקטיקות עתיקות, לאחר שהתבררה התאמתם הרבה ליצירת המזרח התיכון. הגמישות הזאת היא לקח שראוי להילמד.

תודתי נתונה לבעז זלמנוביץ, לאמנון גת, למרדכי ספיר ולדב אשרוב שהיו לי לעוז רב בכתובת המאמר.

הערות

1. אלי מאירי וניצן פלג, "הפעלת יחידת סיור רכובה על סוסים במרחב קן התפר", **מערכות** 386, נובמבר 2002, עמ' 24-30, <http://goo.gl/cqfBd9>
2. תיאור הלחימה של הפרשים האוסטרלים בארץ ישראל במלחמת העולם הראשונה מבוסס בעיקר על מחקרו של ז'ן בו: *Cavalry, Firepower, and Swords: The Australian Light Horse and the Tactical Lessons of Cavalry Operations in Palestine 1916-1918*, **The Journal of Military History** 71, 2007, pp. 99-125